

هدف شاه امان الله از بنياد قصر دارالامان چه بود؟**دو نمای قصر دارالامان، از پشت قصر****علت طرح شهر جدید و اعمار قصر دارالامان:**

عمده ترین علت طرح شهر جدید کابل، کثرت نفوس کابل و عدم رعایت حفظ الصحه شهری و شیوع مرض کشنده وبا (کولرا) بود که هر چند سال بعد یکبار مردم کابل را درو میکرد. فقدان سیستم کانالیزسیون و انبار شدن مواد مدفوع در روی سرکها و کوچه ها و انتشار آن در موسم گرما با وزش بادهای تموز، مردم را دچار انواع امراض ساری از جمله وباء میکرد و تلفات جانی غیر قابل جبرانی به بار می آورد. کسانی که امکاناتی داشتند در موقع شیوع مرض وبا، به نقاط سرد سیر مثل پغمان و پروان و سالنگها میرفتند و آنهایی که در کابل باقی می ماندند با خطرات امراض ساری روبرو بودند. برای نجات مردم شاه امان الله در فکر احداث شهری جدیدی افتاد که با سیستم عصری و کشیدن کانالهای زیر زمینی غرض دفن مدفوع باشندگان مجهز باشد تا بدین وسیله جلو انواع مریضی های ناشی از کثافات و بدر رفتن آنها گرفته شود.

شاه امان الله مهندسانی را موظف ساخت تا امکانات احداث شهر جدید را مطالعه کنند و نتیجه را با او در میان گذارند. شاه آرزو داشت پایتخت از ارگ موجوده به یک محل خوش آب و هوا که از کابل خیلی دور نباشد انتقال یابد. مهندسان مجرب بعد از سروری و مطالعات ساحه های مختلف از جمله منطقه شیرپور، باغ بالا و چهاردهی را با شاه در میان گذاشتند. شاه بعد از شنیدن نظریات مهندسان، تصمیم گرفت خود از ساحات متذکره دیدن کند، پس یک روز با مهندسین و کارشناسان به سواری اسب تمام محلات مطرح شده بشمول چهاردهی تا تپه تاج بیک را گردش کرد و از نزدیک دید و سرانجام بر تپه تاج بیک ایستاد و از آنجا دورنمای شهر کابل را تا پغمان در نظر آورد و سپس محل دارالامان را برای اعمار مرکز شهر جدید کابل انتخاب نمود.

پوپلزائی در این مورد مینویسد: «اعلیحضرت امان الله شاه غازی از بدجولوس با استقلال کلیت شعبات و تفرعات مدنی ملت نجیب و با شهامت افغانستان را بصلاح و مشورت رجال دولت و وکلای ملت مدنظر گرفت. از جمله مسائل خیلی مهم اولتر حفظ صحت اهالی کابل مرکز افغانستان مورد دقت قرار داده شد. وچنانکه در مواقعی که اطلاع موالید و وفیات ساکنان شهر کابل را بحضور اعلیحضرت امان الله شاه بعرض میرسانیدند، از قلت موالید متأثر و غمگین میشد و از عدم صحتمندی مردم میدانست. وهرچند در اصلاح شهر قدیم کابل غور فرمود، چون کثرت نفوس را تبدیل دادن و هم خانه های نشیمن و بازارها وکوچه های سابق کابل را یکدم از بین بردن و دوباره اعمار نمودن کار سهل و آسان نمی پنداشت و هم نمی خواست که در صورت انهدام بناهای قدیم وضع اولین شهر کابل را تغییر بدهد و روزی در نظر سیاحین و خاصه ساکنین کشور محل تأسف قرار گیرد.

بقرار این تجارب به تأسیس یک شهر جدید تصمیم قطعی گرفت و یگانه آرزوی آن این بود که شهر جدید موافق با اصول صحی و مدنی مطابق به نقشه های طرز جدید مهندسی امروز دنیا باشد. وقتی این تصویب مهم در سال ۱۲۹۸ش بعمل آمد و در سال ۱۲۹۹ش امکانات آن سنجیده شد باز هم از عجله کار نگرفته در باب انتخاب محل شهر جدید پایتخت افغانستان مهلت فرمود تا پس از اخذ مشورت از وکلای ملت بامر انشآت آن و تسطیع واحداث جاده ها اقدام نماید.

پوپلزائی میگوید: «ساحه دارالامان در عهد امپراتوری درانی بنام خالصه شاهی یاد میشد. و در انتخاب آن ساحه برای قسمت اول شهر جدید کابل قبل از مهندسین یکعده سرداران شامل در بارشاهی نیز بهمان ملحوظات قدامت خالصه شاهی و آب نهر خنگوت و بهسود و مرتبه های طبیعی دامان کوه قورق پیشنهاد کرده مشورت داده بودند، در تپه یی که قصر بزرگ بنیاد یافته سه صد خانوار اولوس سکنی داشتند، و این اولوس ناقلین بلاد غربی خراسان در سنه ۱۱۶۹ قمری ساکن شده بود که جمعیتی از آنها تا اکنون زمان تألیف این کتاب در قریه موسوم به افشاردارالامان سکنی دارند. کاربانسرا و دکانها در حصه تپه اول یعنی قصر بزرگ موجود بود.» (سلطنت امان الله شاه و استقلال مجدد افغانستان، ص ۲۹)

مؤلف در ادامه مینویسد: «موضوع انتخاب محل زمان درازی را در بر گرفت و بحث ها و مشورت ها بطول انجامید. زیرا که عده یی پیشنهاد میکردند که اگر شیرپور سابق وسعت داده شود و بناهای جدید بآن افزوده گردد شهر قدیم و جدید کابل باهم وصل می گردد. و عده دیگر میگفتند که: اگر شهر جدید از باغ بالا تا پغمان بنا گذاشته شود، زینت و اهمیت بیشتر خواهد داشت. و جمعیت دیگر منطقه سرسبز چهاردهی [را] از لحاظ وسعت و وفرت آب و پرورش اشجار و ازهار ترجیح میدادند. و در یک روز اعلیحضرت امان الله شاه با یکعده مشاورین بسواری اسپان از حصه ده مبارک باستقامت مهتاب قلعه و گلخانه و چهارقلعه بطرف قلعه بهادرخان و قریه خنگوت قره تپه تاج بیگ عبور فرمود. و از بین بردن اراضی زراعتی و باغستان چهاردهی را حیف دانسته حوالی تپه تاج بیگ را که اغلب جلگه ها و تپه ها احتوا کرده و ضمناً حصه مرتفع مشرف بنواحی چهاردهی را که در قدیم بنام خالصه شاهی مشهور بود بجهت احداث اساس شهر جدید پسند فرمود و نهری که بنام خنگوت و بهسود از دره لندر سرچشمه گرفته و بنام جوی شاهی از بین چهاردهی بطرف قریه نانه چی و باغ بالا جریان دارد، پس از تأسیس دارالامان هرگاه جریان جوی شاهی مذکور قطع و صرف باغ های دارالامان گردد، خسارتی به زراعات و اشجار وارد نمی گردد چه آبی که از حصه ده پنبه پغمان بطرف باغ بالا کابل جریان دارد، برای مشروب ساختن تاک باغ حوالی آنجا کفایت میکند و عنقریب بقرار نقشه و نظریه مهندسین باعمار بند مخزن آب در حصه قرغه نیز اقدام خواهیم نمود. چون لطافت هوا و صفای فضا و وفرت آب گوارای چهاردهی بشرحی که اعلیحضرت امان الله شاه بیان فرمود

و مشاورین افغانی تائید نمود، تصویب گردید. و برای کسانی که در حوالی تپه تاج بیگ منازل و باغ وزمین داشتند در دیگر نواحی چهاردهی قلعه ها و اراضی داده شد و بعضاً در شهر قدیم کابل مسکن گرفتند.» (سلطنت امان الله شاه و استقلال مجدد افغانستان، جلد دوم، ص ۲۵)

پوپلزائی اشاره میکند که: در طرح نقشه و اصول تأسیسات و انشآت شهر جدید کابل تأملات و تفکرات زیاد از هرنگاه بعمل آمد و با آنکه از بهار سال ۱۲۹۸ ش با استخدام و استحضار مهندسین و متخصصین و انجیزان هدایت داده شده بود، اما در ظرف دو سال [میزان ۱۳۰۱ تا میزان ۱۳۰۲ ش] به جلب و احضار مهندسین از اروپا توسط سفیر مختار افغانی کوشش بعمل آمد. بالاخره، بتاریخ چهارشنبه ۲۴ برج میزان سال ۱۳۳۲ ش [۶ ربیع الاول ۱۳۴۲ ق/ ۱۷ اکتوبر ۱۹۲۳ م] اولین سنگ تهداب قصر دارالامان برفراز تپه تاج بیگ بدست بانی مدنیت جدید افغانستان اعلیحضرت امان الله شاه غازی در حضور جم غفیری از مامورین و اهالی کابل گذاشته شد. انشآت از برج حمل سال ۱۳۰۱ ش آغاز شده و این تهداب گذاری بناء رسمی آن است که طی مراسم خیلی پرشکوهی آغاز می گردد و دارالامان نامی است که شورای دولت بصورت ذومعین گذاشته است.

شاه در نطقی که هنگام گذاشتن سنگ تهداب قصر ایراد کرد، گفت: «در باره تعمیر این شهر دارالامان مجلس ها کردم و مشوره های مزیدی نمودم که از نتیجه همه آنها تصویب تأسیس این شهر را نموده تعمیر او را ضروری نشان دادند. امروز که روز نهادن سنگ بنیاد آن است و بهمین واسطه ما و شما در اینجا اجتماع ورزیده ایم میخوایم که سنگ بنیاد آنرا بگذاریم و بتبریک تأسیس این شهر دارالامان را بعالم اسلام و همه برادران حاضر و دوستان خود میگویم.» (همان منبع، ص ۲۶-۲۷)

سپس وکیل وزارت معارف (فیض محمدخان زکریا) ورقه یی را که قرار بود در زیرسنگ تهداب گذاشته شود، قرائت کرد. در این ورقه نوشته شده بود:

در زیربنای قصر دارالامان در کاغذی نوشته شده بود:

"از آنجا که من خادم دین و ملت اسلام امیر امان الله ابن اعلیحضرت امیر حبیب الله خان شهید نواسه امیر عبدالرحمن خان مرحوم افغان درانی محمدزانی وطن عزیز خود را به آثار مدنی و لوازم اساسیه حکومتی خیلی محتاج میدیدم، خواستم شهریکه در این عصر ترقی و مدنیت بطرز و اصول فن تعمیر موافق باشد به اسم دارالامان بنا کنم و باین وسیله ملت نجیب خود را از تکالیف صحت فرسای طرز بودوباش قدیم که عبارت از حیات بسر کردن بود در بیوت و عماراتی که اصول محافظه صحت و احتیاجات را دارا نبودند وارهاتم، و تا بتوانم شهر باصفائی که خدای قادر توانا در قرآن عظیم خود اوصاف آنچنان امصار را به آیه کریمه [بلده طیبه و رب غفور] فرموده انشاء کنم. چون محل و موضع چهاردهی را از روی تحقیق و تدقیق علم مهندسی موزون یافتم، نخستین بتأسیس بیت الحکومه افغانستان اقدام کردم و سنگ بنیاد این شهر شهیر سعادت تخمیر را به اداره ع، ج محمود خان یاور حضورم و مهندسی هروالترهارتن آلمانی داکتر د پلومه سر مهندس شهر موصوف و بنای این عمارت را به نقشه موسیو کودار فرانسوی بتاریخ چهارشنبه (۶) ربیع الاول ۱۳۴۲ هجری قمری مطابق (۲۴) میزان ۱۳۰۲ شمسی و (۱۷) اکتوبر ۱۹۲۳ عیسوی در سال پنجم جلوس پادشاهی خویش بدست خود و حضور اراکین دولت علیه ام گذاشتم و این سطور را برای معلومات تاریخی و استفاده موزیم های ازمنه آتیه نوشتم، از درگاه ایزد متعال خواستگارم که حال و مال این بنای سعادت احتوای اسلامی افغانی را به سعادت و فیروزی ملت محبوب من مصنون و مأمون دارد بر ب العباد." (همان، ص ۲۹)

پوپلزائی گزارش میدهد که: « بعد از ختم قرائت لائحه مذکور، اعلیحضرت امان الله شاه غازی به نفس نفیس خویش سنگ تهداب راکه در داخل آن لائحه فوق با بعض اشیاء تاریخی نهاده شده بود. به ساعت چهار عصر باتفاق اعیان سلطنت و اراکین دولت و اعزّه ملت نهاد. در روز مذکور احتفال عمومی انعقاد یافت و از ساعت (۱۲) ظهر ادارات دولتی تعطیل و مامورین کشوری و افسران لشکری و سفراء و نمایندگان دول خارجی و اهالی شهر و اطراف کابل و چهاردهی دعوت شده بودند. و روی تپه یی که دارالحکومت تعمیر می گردید، چوکی ها و میز ها و روی میزها و شیرینی ها نهاده شده بود، بعد از گذاردن سنگ تهداب، عمومی حضار آزادانه بالای چوکی ها نشسته مشغول صحبت و صرف چای و شیرینی گردیدند و به ساعت پنج عصر اعلیحضرت امان الله شاه و مدعویین بطرف شهرکابل و چهاردهی عودت نمودند. و در این اولین مراسم تهداب گذاری شهر جدید کابل عموم مردم و از همه طبقات و ملیت ها سهیم گردیدند. و این بناء پرشکوه را از هر نگاه مورد تقدیر قرار دادند.» (همان منبع، ص ۳۰)

متأسفانه شاه با تمام آرزومندی هایش برای ترقی و پیشرفت جامعه افغانی و توجه اش برای تکمیل این قصر موفق نشد آن را تمام و کمال یافته ببیند، درحالی که خط آهن را نیز از دارالامان تا مسجد شاه دوشمشیره برای رفت و آمد مردم و مامورین تمدید نموده بود. و اینک دورنمای قصر!

دورنمای قصر دارالامان از روبرو

قصر دارالامان بعد از تخریب در ۱۹۹۲ در عهد ربانی

د پانو شمیره: له 4 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلپکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هبله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په څیر و لولئ

استاد داوود عارفی درکامنتی مینویسد:

« قصر دارالامان در واقعیت امر قصر آرزو ها و آرمان های ملی رسیدن به یک افغانستان پیشرفته ، مترقی با مردم سعادت مند و شایسته ای یک زندگی مرفه بود که بوسیله شاه جوان و مترقی امان الله خان با آرمان های یاد شده بنیاد گذاشته شد . دردا و دریغا که دشمنان تاریخی کشور با دستن سیاه نیرو های ارتجاع قرون وسطایی این قصر با شکوه را با ارمان های والای آن به خاک یکسان نمودند . تبعات این ویرانی گلو مردم افغانستان را تا این دم همچنان می فشارد.»

قصر پرشکوه دارالامان، این یگانه آبدۀ مدرن و با عظمت تاریخی دوره امانی که نظیر آنرا در هیچ گوشه افغانستان نداشتیم، در نخستین ماه های تسلط مجاهدین در سال 1992 در راکت پرانی و حملات توپخانه ای میان احمدشاه مسعود و گلبدین حکمتیار مطابق پلان استخبارات نظامی پاکستان (ISI) ویران گردید.

قصر دارالامان، در دوران جنگ های شدید کابل (سالهای ۱۹۹۲-۱۹۹۳)، نه محل دریار برهان الدین ربانی بود و نه پناهگاه گلبدین حکمتیار، ولی چرا این قصر که در یک گوشه دور افتاده از پایتخت واقع بود، از طرف دو رقیب عمده، هدف بمباردمان و گلوله باری توپ و راکت و انواع سلاحهای ثقیل و توپ های مخرب قرار گرفت و تا کاملاً ویران نگردید، میدان جنگ نیز از آن سو تغییر نخورد.

علت این بود که هر دو طرف جنگ مطابق پلان (آی اس آی) این قصر را مورد ضربات پرتاب هزاران راکت و توپ خود قرار دادند و تباه ساختند. تماشای مخروبه های این قصر، قلب هر انسان وطن دوست را جریحه دار میساخت و بر ویران گران آن نفرین ابدی می فرستادند. تا آنکه نوبت حکومت به داکتر اشرف غنی رسید و ایشان با کمال وطن دوستی به بازسازی مجدد آن کمر همت بست و امید است تا ختم دوره ریاست جمهوری ایشان کار اعمار مجدد این قصر نیز به اتمام برسد.

یک خبرخوش: کاربازسازی قصر دارالامان ادامه دارد :

داکتر اشرف غنی که علاقمندی خاصی برای تکمیل کردن فصل ناتمام های شاه امان الله و داودخان دارد، برای اعمار مجدد قصر دارالامان دو سال قبل بودیجه در حدود 16 میلیون دالر اختصاص داد و کاربازسازی و اعمار مجدد قصر توسط انجنیران ماهر افغانی آغاز یافت. مگر از پیشرفت کار آن در رسانه ها کدام گزارشی به نظر نمیرسد و گمان میرفت که کار آن معطل شده باشد، اما اینک آقای شاه حسین مرتضوی معاون سخنگوی ریاست جمهوری افغانستان دیروز 19 اگست بمناسبت 99 مین سالگرد استرداد استقلال افغانستان در فیسبوک خود خبرخوش و مسرت باری از ادامه کار بازسازی قصر دارالامان را با تصاویری به نشر سپرده که، دیده میشود بازسازی این قصر تاریخی مطابق پلان زیر نظر انجنیران افغان روبه اقبال است و امید می رود که رونق و شکوه از دست رفته خود را دوباره بدست آورد. لینک فیسبوک آقای مرتضوی:

<https://www.facebook.com/shahhussain.murtazawi/posts/10209788002337290>

Shahhussain Murtazawi

۲۱ ساعت -

د پانو شمیره: له 5 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلېکنې دلېکنېزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هبله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

احمد جاوید: اشرار ویران میکند، ما دوباره میسازیم

قصر دارالامان در حال بازسازی

د پانو شمیره: له 6 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هبله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ